

Reykjavík, 18. ágúst 2023

Umsögn UNICEF á Íslandi um þingsályktunartillögu um alþjóðlega þróunarsamvinnu Íslands 2024-2028

Landsnefnd UNICEF á Íslandi fagnar tækifærinu til að senda inn umsögn um drög að þingsályktunartillögu um alþjóðlega þróunarsamvinnu Íslands árin 2024-2028. Eftirfarandi athugasemdum og ábendingum vill landsnefndin koma á framfæri með von um góð viðbrögð.

Fyrirmyndarsamstarf við UNICEF:

Það er fagnaðarefni að UNICEF, Barnahjálp Sameinuðu þjóðanna, er áfram kjarnastofnun í þróunarsamvinnu ásamt UN Women, UNFPA og Alþjóðabankanum. Samstarf UNICEF og utanríkisráðuneytisins hefur verið farsælt og eftir því tekið á alþjóðavettvangi. Fyrirsjáanleiki framlaga og hækkun þeirra til kjarnastarfsemi UNICEF skiptir miklu máli og þykir Ísland fyrirmyndar samstarfsaðili UNICEF.

Áherslan á samstarf við UNICEF er áþreifanleg birtingarmynd yfirlýstrar áherslu á réttindi barna í þróunarsamvinnustefnunni. Þó telur landsnefnd UNICEF að skýra þurfi betur markmið stjórnvalda í þeim efnum. Nánar er vikið að því neðar í þessari umsögn.

Framlög til þróunarsamvinnu:

Það er ánægjulegt að sjá áform um að hækka framlög Íslands til þróunarsamvinnu á komandi árum. Slík þróun er brýn til að auka tækifæri allra barna til velmegunar þrátt fyrir þær ógnarstóru áskoranir sem heimurinn – og þá sérstaklega efnaminni ríki – standa frammi fyrir. Hamfarahlýnun, vopnuð átök, vaxandi fátækt, hungur, útbreiðsla sjúkdóma sem hægt er að fyrirbyggja og áskoranir við að tryggja öllum börnum samfellda skólagöngu eru aðstæður sem kalla á metnað í framlögum Íslands til þróunarsamvinnu; meiri metnaðar en núverandi áætlanir gera ráð fyrir.

Að mati UNICEF á Íslandi ætti markmið íslenskra stjórnvalda vera að ná markmiði Sameinuðu þjóðanna um 0,7% af vergum þjóðartekjum á tímabilinu 2024-2028. Þannig skapar Ísland sér sérstöðu með því að sýna mátt hins mögulega og setur þrýsting á stærri ríki að gera slíkt hið sama. Ljóst er að næstu fjögur ár verða erfið fyrir börn í efnaminni ríkjum heimsins. Það þarf djörfung til að spyrna við þeirri þróun og róa öllum árum að því að tryggja framgang Heimsmarkmiðanna fyrir árið 2030.

Það er mikilvægt að stjórnvöld ætli sér að setja langtíma áætlun um stuðning við mannúðaraðstoð og uppbyggingu í Úkraínu. Þá er ekki síður mikilvægt að sá stuðningur verði ekki á kostnað mannúðaraðstoðar í efnaminni ríkjum heimsins heldur viðbót við framlög Íslands til þróunarsamvinnu, líkt og tekið er fram í stefnunni.

Þá telur landsnefnd UNICEF á Íslandi að stefnumótun um framlög til alþjóðlegrar þróunarsamvinnu ætti að vera gerð óháð kostnaði íslenskra stjórnvalda við móttöku fólks á flótta og hælisleitenda. Það er ólíklegt að sá hópur sem hingað leitar eftir öryggi og betri framtíð fari minnkandi á næstu árum og réttindi þessa hóps þarf að tryggja, þá sérstaklega stuðning við börn og barnafjölskyldur í viðkvæmri stöðu. UNICEF á Íslandi telur að framlög til íslenska ríkisins vegna þessa mikilvæga málaflokks ætti ekki að telja sem hluta af hækkandi framlögum Íslands til þróunarsamvinnu þrátt fyrir að reiknireglur OECD DAC leyfi annað. Betur færi á að „hækkandi framlög skili sér til fátækustu ríkjanna“ líkt og segir í umræddri stefnu stjórnvalda um þróunarsamvinnu.

Réttindi barna:

UNICEF á Íslandi fagnar því að eitt af yfirmarkmiðum stefnunnar sé virðing fyrir mannréttindum. Í inngangi segir jafnframt að „Ísland leggi mannréttindi til grundvallar stefnu sinni, setji jafnrétti kynjanna og réttindi barna í öndvegi og styðji við berskjaldaða hópa, þar á meðal hinsegin fólk.“ Virðing fyrir réttindum barna er forsenda sjálfbærrar þróunar og það er lykilatriði að stefnumótun stjórnvalda um alþjóðlegt samstarf byggi á þekkingu á stöðu barna og hvernig styðja megi best við réttindi þeirra.

Í því ljósi skýtur skökku við að í kafla stefnunnar þar sem fjallað er um mannréttindi sé ekki minnst á réttindi barna ef frá er talin valdefling stúlkna sem ekki er útskýrð nánar. Í kafla um innviðauppbýggingu er aftur á móti fjallað um aðgengi að menntun, næringu, heilbrigðisþjónustu, vatni og hreinlætisaðstöðu sem eru grundvallarmannréttindi. Þar vantar upp á samræmi í hugmyndinni um réttindi barna sem í eðli sínu eru jafnt efnahagsleg, félagsleg og borgaraleg.

UNICEF á Íslandi leggur til að í kafla um mannréttindi og jafnrétti kynjanna verði fjallað nánar um hvernig unnið skuli að réttindum barna og hver markmið stjórnvalda séu í því samhengi. Þá leggur landsnefndin til að stjórnvöld fari að tilmælum þróunarsamvinnuskrifstofu OECD, sem vísað er til í greinargerð stefnunnar, og styrki árangursmiðaða nálgun sína til að bæta mælingar og miðlun á árangri m.a. með því að bæta grundvallarárangursvísunum við hvert markmið þróunarsamvinnustefnunnar. Aðgerðaáætlun svipuð þeirri sem gerð er fyrir konur, frið og öryggi kynni að vera gagnleg til að ná þessum markmiðum og lýsir landsnefndin yfir vilja sínum til að aðstoða við gerð slíkrar áætlunar.

Mannúðaraðstoð:

Áframhaldandi áhersla Íslands á mannúðaraðstoð og störf í þágu friðar skiptir miklu mál og er ánægjulegt að sjá áframhaldandi stuðning við lykilstofnanir SP á því sviði í stefnunni. Ljóst er að þörfin fyrir fjármagn til að bregðast við neyð mun síst minnka á komandi árum. Landsnefnd UNICEF á Íslandi vill benda á að til viðbótar við framlög til lykilstofnana er hægt að beina fjármagni vegna neyðar og mannúðaraðstoðar til UNICEF sem gegnir lykilhlutverki í að tryggja öryggi og réttindi barna þegar neyðarástand skapast, vegna náttúruhamfara, stríðsátaka eða annarra hörmunga. UNICEF leiðir viðbrögð í vatns- og hreinlætismálum fyrir hönd *The Global Wash Cluster* og gegnir einnig lykilhlutverki hvað varðar næringu barna og menntun.

Þegar neyðarástand skapast eru börn í hvað viðkvæmastri stöðu og UNICEF sinnir mannúðaraðstoð á vettvangi með samstarfsaðilum í yfir 60 löndum á hverju einasta ári með öryggi og réttindi barna að leiðarljósi.

Loftslagsmál:

Það er ánægjulegt að sjá að aukinn þungi verði lagður í viðbrögð við loftslagsvánni samkvæmt stefnunni. Nánast hvert einasta barn í heiminum verður nú fyrir að minnsta kosti einu áfalli af völdum loftslagsvánnar og um það bil 1 milljarður barna - næstum helmingur allra barna í heiminum - er mjög berskjaldaður vegna þessa. Loftslagsvæin er stærsta ógn við réttindi barna í heiminum í dag og brýnt að það endurspeglist skýrt í nýrri stefnu íslenskra stjórnvalda. Það er mat landsnefndar UNICEF á Íslandi að sérstakar áherslur á börn og réttindi þeirra vanti alfarið í núverandi drög að þróunarsamvinnustefnunni og að mikilvægt sé að bæta þar úr.

Börn um allan heim hafa í fleiri ár kallað eftir alvöru aðgerðum í loftslagsmálum en þau eru þó enn að miklu leyti útilokuð í loftslagsáætlunum, hafa lítið sem ekkert hlutverk í loftslagsstefnum og ákvörðunum ríkja í loftslagsmálum. Eins eru núverandi loftlagsaðlögunar-, loftslagsmótvægis- eða aðgerðaráætlanir í loftslagsmálum sjaldnast miðaðar að börnum. UNICEF hefur lengi kallað eftir því að ríkisstjórnir heimsins gripi til róttækra aðgerða, stórauki stuðning sinn til loftslagsaðlögunar og mótvægisáðgerða og minnki

tafarlaust losun gróðurhúsalofttegunda. UNICEF hefur einnig lagt áherslu á að þessar aðgerðir séu miðaðar að börnum og að börn séu raunverulegir þátttakendur í stefnumótun og aðgerðum.

UNICEF á Íslandi leggur til að barnmiðuð loftslagsstefna verði hluti af þróunarsamvinnustefnu Íslands. Með barnvænni loftslagsstefnu er átt við að:

- Forgangsraða börnum og ungu fólki í fjárframlögum til loftslagsmála og tryggja að fjárfestingar í loftslagsmálum verndi börn, sérstaklega viðkvæmustu hópa barna;
- Koma í veg fyrir enn frekari hörmungar fyrir börn og ungmenni með því að draga stórlega úr losun gróðurhúsalofttegunda og hraða umskiptum yfir í endurnýjanlega orku;
- Vernda börn og ungmenni gegn bráðum áhrifum loftslagshamfara með því að aðlaga þá þjónustu sem börn reiða sig á;
- Undirbúa börn fyrir áhrif loftslagsbreytinga með fræðslu, færni til að starfa í grænu hagkerfi, og raunverulegri og þroskandi þátttöku þeirra í stefnumótun.

UNICEF á Íslandi endurtekur það sem bent var á í umsögn landsnefndarinnar um nýja Grænbók um sjálfbært Ísland. Það er mikilvægt að börn og ungt fólk fái vettvang til að ræða við stjórnvöld og krefjast nauðsynlegra breytinga og fái sæti við borðið í stefnumótun. Ein af grundvallargreinum Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna, sem lögfestur hefur verið hér á landi, er 12. greinin sem kveður á um virðingu fyrir skoðunum barna um öll málefni sem hafa áhrif á líf þeirra.

Hér gæti Ísland sýnt gott fordæmi með því að setja börn og réttindi þeirra í forgrunn þegar kemur að stefnumótun, fjárframlögum og fjárfestingum til mótvægisáðgerða og aðlögunar vegna loftslagsmála. UNICEF starfar í yfir 190 löndum og veitir mikilvæga þjónustu fyrir börn sem margar hverjar eru sérstaklega aðlagðar að loftslagsbreytingum (meðal annars vatns- og hreinlætismál, heilbrigðisþjónusta og menntun).

Landsnefnd UNICEF á Íslandi er reiðubúin að vera stjórnvöldum innan handar í þeirri vegferð.

Virðingarfyllt,

Birna Pórarinsdóttir
Framkvæmdastjóri UNICEF á Íslandi